

ΟΔΗΓΙΑ 97/7/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 20ής Μαΐου 1997

για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 100 Α,

την πρόταση της Επιτροπής⁽¹⁾,

τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής⁽²⁾,

Αποφασίζοντας με τη διαδικασία του άρθρου 189Β της συνθήκης⁽³⁾, αφού έλαβαν υπόψη το κοινό σχέδιο το οποίο ενεκρίθη από την επιτροπή συνδιαλλαγής στις 27 Νοεμβρίου 1996,

Εκτιμώντας:

- (1) ότι είναι σημαντικό στα πλαίσια της υλοποίησης των στόχων της εσωτερικής αγοράς, να ληφθούν τα μέτρα για την προοδευτική παγίωση της αγοράς αυτής·
- (2) ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών αφορά όχι μόνον τους επαγγελματίες εμπόρους αλλά και τους ιδιώτες· ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών σημαίνει ότι οι καταναλωτές μπορούν να έχουν πρόσβαση στα εμπορεύματα και τις υπηρεσίες που παρέχονται σε ένα κράτος μέλος υπό τους αυτούς όρους με τον πληθυσμό του κράτους αυτού·
- (3) ότι η διασυνοριακή πώληση εξ αποστάσεως μπορεί να είναι μία από τις κυριότερες συγκεκριμένες εκδηλώσεις της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς για τους καταναλωτές, όπως αυτό έχει ήδη διατυπωθεί, μεταξύ άλλων, στην ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο με τίτλο «προς μια ενιαία αγορά της διανομής»· ότι, για την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, είναι αναγκαίο να μπορούν οι καταναλωτές να απευθύνονται σε μία επιχείρηση εκτός της χώρας τους, έστω και αν η εν λόγω επιχείρηση έχει θυγατρική στη χώρα όπου διαμένει ο καταναλωτής·
- (4) ότι η καθιέρωση νέων τεχνολογιών συνεπάγεται πολλαπλασιασμό των μέσων που τίθενται στη διάθεση των καταναλωτών για να γνωρίσουν τις προσφορές που γίνονται σε ολόκληρη την Κοινότητα και για να

αποστέλλουν τις παραγγελίες τους· ότι ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη λάβει διαφορετικά ή αποκλίνοντα μέτρα προστασίας των καταναλωτών στον τομέα της πώλησης εξ αποστάσεως με αρνητικές συνέπειες για τον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων στην ενιαία αγορά· ότι είναι κατά συνέπεια αναγκαίο να θεσπιστεί ελάχιστο σύνολο κοινών κανόνων σε κοινοτικό επίπεδο στον τομέα αυτόν·

- (5) ότι τα σημεία 18 και 19 του παραρτήματος του ψηφίσματος του Συμβουλίου, της 14ης Απριλίου 1975, περί προκαταρκτικού προγράμματος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας για πολιτική προστασίας και ενημέρωσης των καταναλωτών⁽⁴⁾, επισημαίνουν την ανάγκη προστασίας των αγοραστών αγαθών ή υπηρεσιών από την απαίτηση πληρωμής εμπορευμάτων που δεν έχουν παραγγελθεί και από τις καταπιεστικές μεθόδους πώλησης·
- (6) ότι η ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο με τίτλο «νέα ώθηση για την πολιτική προστασίας των καταναλωτών» που εγκρίθηκε με το ψήφισμα του Συμβουλίου της 23ης Ιουνίου 1986⁽⁵⁾, αναφέρει στο σημείο 33 ότι η Επιτροπή θα υποβάλει προτάσεις αναφορικά με τη χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών πληροφόρησης που επιτρέπουν στους καταναλωτές να υποβάλλουν, από την κατοικία τους, παραγγελίες σε κάποιον προμηθευτή·
- (7) ότι το ψήφισμα του Συμβουλίου, της 9ης Νοεμβρίου 1989, σχετικά με μελλοντικές προτεραιότητες για την αναθεώρηση της πολιτικής για την προστασία των καταναλωτών⁽⁶⁾ καλεί την Επιτροπή να καταβάλει προσπάθειες κατά προτεραιότητα στους τομείς που προβλέπονται στο παράρτημα του εν λόγω ψηφίσματος· ότι στο παράρτημα αυτό αναφέρονται οι νέες τεχνολογίες που επιτρέπουν την τηλεαγορά· ότι η Επιτροπή έδωσε συνέχεια στο ψήφισμα αυτό με τη θέσπιση τριετούς σχεδίου δράσης για την πολιτική προστασίας των καταναλωτών στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (1990-1992)· ότι το σχέδιο αυτό προβλέπει την έκδοση οδηγίας·
- (8) ότι η χρήση των γλωσσών σε θέματα συμβάσεων εξ αποστάσεως ανάγεται στην αρμοδιότητα των κρατών μελών·
- (9) ότι η εξ αποστάσεως σύμβαση χαρακτηρίζεται από τη χρήση ενός ή περισσότερων μέσων επικοινωνίας εξ αποστάσεως· ότι αυτά τα διαφορετικά μέσα χρησιμοποιούνται στα πλαίσια ενός οργανωμένου συστήματος πωλήσεως ή παροχής υπηρεσιών εξ αποστάσεως χωρίς

⁽¹⁾ ΕΕ αριθ. C 156 της 23. 6. 1992, σ. 14 και ΕΕ αριθ. C 308 της 15. 11. 1993, σ. 18.

⁽²⁾ ΕΕ αριθ. C 19 της 25. 1. 1993, σ. 111.

⁽³⁾ Γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 26ης Μαΐου 1993 (ΕΕ αριθ. C 176 της 28. 6. 1993, σ. 95), κοινή θέση του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 1995 (ΕΕ αριθ. C 288 της 30. 10. 1995, σ. 1) και απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 1995 (ΕΕ αριθ. C 17 της 22. 1. 1996, σ. 51). Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 16ης Ιανουαρίου 1997 και απόφαση του Συμβουλίου της 20ής Ιανουαρίου 1997.

⁽⁴⁾ ΕΕ αριθ. C 92 της 25. 4. 1975, σ. 1.

⁽⁵⁾ ΕΕ αριθ. C 167 της 5. 7. 1986, σ. 1.

⁽⁶⁾ ΕΕ αριθ. C 294 της 22. 11. 1989, σ. 1.

να υπάρχει ταυτόχρονη παρουσία του προμηθευτή και του καταναλωτή· ότι η συνεχής εξέλιξη αυτών των μέσων δεν επιτρέπει τη σύνταξη εξαντλητικού καταλόγου αλλά απαιτεί τον ορισμό αρχών που θα ισχύσουν ακόμα και για εκείνα που προς το παρόν ελάχιστα χρησιμοποιούνται·

- (10) ότι η αυτή συναλλαγή, που περιλαμβάνει διαδοχικές ενέργειες ή σειρά ξεχωριστών ενεργειών επί ένα χρονικό διάστημα, ενδέχεται να δώσει αφορμή για διαφορετικές νομικές περιγραφές αναλόγως της νομοθεσίας των κρατών μελών· ότι οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας δεν δύνανται να εφαρμοστούν διαφορετικά αναλόγως της νομοθεσίας των κρατών μελών, με την επιφύλαξη της προσφυγής τους στο άρθρο 14· ότι, για το σκοπό αυτό, είναι κατά συνέπεια εύλογο να θεωρηθεί ότι πρέπει τουλάχιστον να υπάρχει συμμόρφωση προς τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας κατά το χρόνο της πρώτης από μια σειρά διαδοχικών ενεργειών ή της πρώτης από μια σειρά χωριστών ενεργειών επί μια χρονική περίοδο δυναμένη να εκληφθεί ως ενιαία, είτε η εν λόγω ενέργεια ή σειρά ενεργειών αποτελεί αντικείμενο μιας και μόνης συμβάσεως είτε διαδοχικών, χωριστών συμβάσεων·
- (11) ότι η χρησιμοποίηση των μέσων επικοινωνίας εξ αποστάσεως δεν πρέπει να οδηγεί σε μείωση των πληροφοριών που παρέχονται στον καταναλωτή· ότι είναι, κατά συνέπεια, αναγκαίο να προσδιοριστούν οι πληροφορίες που πρέπει υποχρεωτικά να διαβιβάζονται στον καταναλωτή, όποιο και αν είναι το χρησιμοποιούμενο μέσο επικοινωνίας· ότι η διαβιβαζόμενη πληροφόρηση πρέπει να γίνεται εξάλλου, σύμφωνα με τους λοιπούς σχετικούς κοινοτικούς κανόνες, και ιδίως με την οδηγία 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Σεπτεμβρίου 1984, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παραπλανητική διαφήμιση⁽¹⁾· ότι, αν υπάρχουν εξαιρέσεις από την υποχρέωση παροχής πληροφοριών, ο καταναλωτής έχει τη διακριτική ευχέρεια να απαιτήσει ορισμένες βασικές πληροφορίες όπως την ταυτότητα του προμηθευτή, τα κύρια χαρακτηριστικά των αγαθών ή υπηρεσιών και την τιμή τους·
- (12) ότι, σε περίπτωση τηλεφωνικής επικοινωνίας, είναι σκόπιμο να λαμβάνει ο καταναλωτής επαρκείς πληροφορίες κατά την αρχή της συνομιλίας προκειμένου να αποφασίσει εάν θα συνεχίσει ή όχι·
- (13) ότι η πληροφορία που διαδίδεται μέσω ορισμένων ηλεκτρονικών μέσων έχει συχνά εφήμερο χαρακτήρα, στο μέτρο όπου δεν λαμβάνεται σε σταθερό υπόθεμα· ότι καθίσταται για το λόγο αυτό απαραίτητο ο καταναλωτής να λαμβάνει σε εύθετο χρόνο γραπτώς τις αναγκαίες πληροφορίες για την καλή εκτέλεση της συμβάσεως·
- (14) ότι ο καταναλωτής δεν έχει τη δυνατότητα στην πραγματικότητα να δει το προϊόν ή να λάβει γνώση των

χαρακτηριστικών της υπηρεσίας πριν από τη σύναψη της συμβάσεως· ότι θα πρέπει επίσης να προβλεφθεί εκτός εάν η παρούσα οδηγία ορίζει άλλως, δικαίωμα υπαναχώρησης από τη σύμβαση· ότι, για να μην είναι το δικαίωμα αυτό απλώς τυπικό, το κόστος που τυχόν επωμίζεται ο καταναλωτής κατά την άσκησή του θα πρέπει να περιορίζεται στο άμεσο κόστος της επιστροφής των αγαθών· ότι το δικαίωμα υπαναχώρησης ισχύει υπό την επιφύλαξη των δικαιωμάτων του καταναλωτή δυνάμει των εθνικών νομοθεσιών για την παραλαβή, μεταξύ άλλων, προϊόντων και υπηρεσιών που έχουν υποστεί ζημία ή δεν ανταποκρίνονται στην περιγραφή της προσφοράς των εν λόγω προϊόντων και υπηρεσιών· ότι εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίσουν τις λοιπές διατυπώσεις και όρους που διέπουν το δικαίωμα υπαναχώρησης·

- (15) ότι είναι επίσης αναγκαίο να προβλεφθεί προθεσμία εκτέλεσης της σύμβασης εάν δεν ορίστηκε αυτή κατά τη στιγμή της παραγγελίας·
- (16) ότι η τεχνική προώθηση που συνίσταται στην αποστολή ενός προϊόντος ή στην παροχή υπηρεσίας επί πληρωμή στον καταναλωτή χωρίς προηγούμενη αίτησή του ή ρητή συμφωνία εκ μέρους του, δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή, εκτός αν πρόκειται για προμήθεια ανταλλακτικού·
- (17) ότι ισχύουν οι αρχές που καθιερώνονται με τα άρθρα 8 και 10 της ευρωπαϊκής σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών της 4ης Νοεμβρίου 1950· ότι ενδείκνυται να αναγνωρίζεται στον καταναλωτή δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής του ζωής, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την ηρεμία έναντι ορισμένων ιδιαίτερα επιθετικών επικοινωνιακών μέσων και ότι συντρέχει λόγος, ως εκ τούτου, να προσδιοριστούν τα συγκεκριμένα όρια χρήσης παρόμοιων μέσων· ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να προστατεύσουν αποτελεσματικά από παρόμοιες επαφές όσους καταναλωτές δεν επιθυμούν επαφές με ορισμένα μέσα επικοινωνίας, με την επιφύλαξη των ιδιαίτερων διασφαλίσεων που διαθέτουν οι καταναλωτές δυνάμει της κοινοτικής νομοθεσίας που διέπει την προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής·
- (18) ότι έχει σημασία οι βασικοί δεσμευτικοί κανόνες που περιέχονται στην παρούσα οδηγία να συμπληρωθούν ενδεχομένως από προαιρετικές διευθετήσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων επαγγελματιών, σύμφωνα με τη σύσταση 92/295/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 7ης Απριλίου 1992, σχετικά με τους κώδικες δεοντολογίας για την προστασία των καταναλωτών σε συμβάσεις που αποτελούν αντικείμενο διαπραγματεύσεως από απόσταση⁽²⁾·
- (19) ότι, με στόχο την καλύτερη δυνατή προστασία του καταναλωτή, έχει σημασία να ενημερωθεί ο καταναλωτής επαρκώς σχετικά με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας και με τους κώδικες δεοντολογίας που ενδέχεται να υπάρχουν στον τομέα αυτόν·

(¹) ΕΕ αριθ. L 250 της 19. 9. 1984, σ. 17.

(²) ΕΕ αριθ. L 156 της 10. 6. 1992, σ. 21.

- (20) ότι η μη τήρηση των διατάξεων της παρούσας οδηγίας μπορεί να θίξει τους καταναλωτές αλλά επίσης και τους ανταγωνιστές· ότι μπορούν λοιπόν να προβλεφθούν διατάξεις επιτρεπούσες σε δημόσιους οργανισμούς ή τους εκπροσώπους τους ή σε οργανώσεις καταναλωτών που έχουν, βάσει της εθνικής νομοθεσίας, νόμιμο συμφέρον να προστατεύουν τους καταναλωτές, ή σε επαγγελματικές οργανώσεις που έχουν νόμιμο συμφέρον να ενεργήσουν, να μεριμνούν για την εφαρμογή της·
- (21) ότι, με στόχο την προστασία του καταναλωτή, είναι σημαντικό να δημιουργηθεί αποτελεσματικό σύστημα εξέτασης των διασυννοριακών καταγγελιών μόλις αυτό είναι δυνατό· ότι, στις 14 Φεβρουαρίου 1996, η Επιτροπή δημοσίευσε σχέδιο δράσης για την πρόσβαση των καταναλωτών στη δικαιοσύνη και τη ρύθμιση των διαφορών για θέματα κατανάλωσης στην εσωτερική αγορά· ότι το εν λόγω σχέδιο δράσης περιλαμβάνει συγκεκριμένες δραστηριότητες για την προώθηση εξωδίκων διαδικασιών· ότι θεσπίζονται αντικειμενικά κριτήρια (παράρτημα II) για την εξασφάλιση της αξιοπιστίας των εν λόγω διαδικασιών, προβλέπεται δε η χρησιμοποίηση τυποποιημένων εντύπων αιτήτησης (παράρτημα III)·
- (22) ότι, κατά τη χρήση των νέων τεχνολογιών, ο καταναλωτής δεν εξουσιάζει τα χρησιμοποιούμενα μέσα επικοινωνίας· ότι είναι συνεπώς αναγκαίο να προβλεφθεί η δυνατότητα το βάρος της απόδειξης να βαρύνει τον προμηθευτή·
- (23) ότι υφίσταται ο κίνδυνος, σε ορισμένες περιπτώσεις, να στερηθεί ο καταναλωτής της προστασίας που του παρέχεται δια της παρούσας οδηγίας με το να οριστεί ως εφαρμοστέο δίκαιο της σύμβασης το δίκαιο τρίτης χώρας· ότι, κατά συνέπεια, θα πρέπει να προβλεφθούν στην παρούσα οδηγία διατάξεις που θα αποβλέπουν στην αποφυγή του κινδύνου αυτού·
- (24) ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να απαγορεύσει, για λόγους γενικού συμφέροντος, την εμπορία, εντός της επικράτειάς του, μέσω συμβάσεων εξ αποστάσεως, ορισμένων προϊόντων και υπηρεσιών· ότι η απαγόρευση αυτή πρέπει να γίνεται με παράλληλη τήρηση των κοινοτικών κανόνων· ότι τέτοιες απαγορεύσεις προβλέπονται, ήδη, κυρίως στον τομέα των φαρμάκων, από την οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3ης Οκτωβρίου 1989, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων⁽¹⁾ και την οδηγία 92/28/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 1992, για τη διαφήμιση των φαρμάκων που προορίζονται για ανθρώπους⁽²⁾,

ΕΞΕΔΩΣΑΝ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ:

Άρθρο 1

Αντικείμενο

Η παρούσα οδηγία έχει ως αντικείμενο την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών, οι οποίες αφορούν τις εξ αποστάσεως συμβάσεις μεταξύ καταναλωτών και προμηθευτών.

Άρθρο 2

Ορισμοί

Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

1. «*Εξ αποστάσεως σύμβαση*»: κάθε σύμβαση μεταξύ ενός προμηθευτή και ενός καταναλωτή αφορώσα αγαθά ή υπηρεσίες, η οποία συνάπτεται στα πλαίσια ενός συστήματος πωλήσεων ή παροχής υπηρεσιών εξ αποστάσεως, που οργανώνεται από τον προμηθευτή, ο οποίος, με τη σύμβαση αυτή, χρησιμοποιεί αποκλειστικά ένα ή περισσότερα μέσα επικοινωνίας εξ αποστάσεως έως τη σύναψη της συμβάσεως, συμπεριλαμβανομένης και αυτής καθεαυτής της σύναψης της συμβάσεως.
2. «*Καταναλωτής*»: κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο, όσον αφορά τις συμβάσεις που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία, ενεργεί για λόγους οι οποίοι δεν εμπίπτουν στα πλαίσια της επαγγελματικής δραστηριότητας.
3. «*Προμηθευτής*»: κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο, όσον αφορά τις συμβάσεις που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία, ενεργεί στα πλαίσια της επαγγελματικής του δραστηριότητας.
4. «*Μέσο επικοινωνίας εξ αποστάσεως*»: κάθε μέσο το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί, χωρίς την αυτοπρόσωπη και ταυτόχρονη παρουσία του προμηθευτή και του καταναλωτή, για τη σύναψη συμβάσεως μεταξύ τους. Ενδεικτικός κατάλογος των μέσων που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία περιέχεται στο παράρτημα I.
5. «*Φορέας μέσου επικοινωνίας*»: το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, του οποίου η επαγγελματική δραστηριότητα συνίσταται στη διάθεση ενός ή περισσότερων μέσων επικοινωνίας εξ αποστάσεως στους προμηθευτές.

Άρθρο 3

Εξαιρέσεις

1. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις:
 - που αφορούν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες των οποίων ένας μη εξαντλητικός κατάλογος περιλαμβάνεται στο παράρτημα II,
 - που συνάπτονται μέσω αυτόματων διανεμητών ή εμπορικών χώρων αυτόματης πώλησης,
 - που συνάπτονται με τους φορείς των τηλεπικοινωνιών λόγω χρησιμοποίησής των δημόσιων τηλεφωνικών θαλάμων,
 - που συνάπτονται για την κατασκευή και πώληση ακινήτων ή αφορούν άλλα δικαιώματα επί ακινήτων, εξαιρουμένης της μισθώσεως,
 - που συνάπτονται κατόπιν πλειστηριασμού.
2. Τα άρθρα 4, 5 και 6 και το άρθρο 7 παράγραφος 1 δεν εφαρμόζονται:
 - στις συμβάσεις για την προμήθεια τροφίμων, ποτών ή άλλων αγαθών τρέχουσας οικιακής καταναλώσεως, τα οποία παραδίδονται στον καταναλωτή κατ' οίκον, στη διαμονή του ή στον τόπο εργασίας του από διανομείς που πραγματοποιούν συχνές και τακτικές παραδόσεις,

⁽¹⁾ ΕΕ αριθ. L 298 της 17. 10. 1989, σ. 23.

⁽²⁾ ΕΕ αριθ. L 113 της 30. 4. 1992, σ. 13.

— στις συμβάσεις για την παροχή υπηρεσιών καταλύματος, μεταφοράς, διατροφής, διασκέδασης, εφόσον ο προμηθευτής δεσμεύεται κατά τη σύναψη της σύμβασης να προβεί σε αυτές τις παροχές, σε καθορισμένη ημερομηνία ή συγκεκριμένη χρονική περίοδο· κατ' εξαίρεση, στην περίπτωση υπαίθριων δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου, ο προμηθευτής μπορεί να επιφυλαχθεί του δικαιώματος να μην εφαρμόσει το άρθρο 7 παράγραφος 2 σε συγκεκριμένες περιστάσεις.

Άρθρο 4

Εκ των προτέρων πληροφόρηση

1. Πριν από την σύναψη οποιασδήποτε σύμβασης εξ αποστάσεως ο καταναλωτής πρέπει να διαθέτει εγκαίρως τις ακόλουθες πληροφορίες:

- α) ταυτότητα του προμηθευτή, και στην περίπτωση συμβάσεων που προβλέπουν προκαταβολική πληρωμή, διεύθυνση του προμηθευτή·
- β) κυριότερα χαρακτηριστικά του αγαθού ή της υπηρεσίας·
- γ) τιμή του αγαθού ή της υπηρεσίας, συμπεριλαμβανομένων όλων των φόρων·
- δ) ενδεχόμενα έξοδα παραδόσεως·
- ε) τρόπο πληρωμής, παραδόσεως ή εκτελέσεως της συμβάσεως·
- στ) ύπαρξη δικαιώματος υπαναχώρησης, πλην των περιπτώσεων που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 3·
- ζ) κόστος χρησιμοποίησης του μέσου επικοινωνίας εξ αποστάσεως, όταν υπολογίζεται με βάση άλλη εκτός των βασικών τιμολογίων·
- η) διάρκεια ισχύος της προσφοράς ή της τιμής·
- θ) ελάχιστη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, όπου αρμόζει, στην περίπτωση συμβάσεων για την προμήθεια προϊόντων ή υπηρεσιών που επιτελείται διαρκώς ή περιοδικώς.

2. Οι πληροφορίες που αναφέρονται στην παράγραφο 1, των οποίων ο εμπορικός σκοπός πρέπει να είναι σαφής, πρέπει να παρέχονται κατά τρόπο ευκρινή και κατανοητό με όποιο μέσο αρμόζει στο χρησιμοποιούμενο μέσο εξ αποστάσεως επικοινωνίας, τηρουμένων δεόντως ιδίως των αρχών της καλής πίστης κατά τις εμπορικές συναλλαγές και των αρχών που διέπουν την προστασία εκείνων που δεν είναι ικανοί προς δικαιοπραξία σύμφωνα με τη νομοθεσία των κρατών μελών, όπως οι ανήλικοι.

3. Επιπλέον, στην περίπτωση τηλεφωνικών επικοινωνιών, η ταυτότητα του προμηθευτή και ο εμπορικός σκοπός της κλήσης πρέπει να διευκρινίζονται σαφώς στην αρχή οποιασδήποτε συζήτησης με τον καταναλωτή.

Άρθρο 5

Έγγραφη επιβεβαίωση των πληροφοριών

1. Σε εύθετο χρόνο, κατά την εκτέλεση της σύμβασης, και το αργότερο κατά τη στιγμή της παράδοσης όσον

αφορά τα αγαθά τα οποία δεν πρόκειται να παραδοθούν σε τρίτους, ο καταναλωτής λαμβάνει επιβεβαίωση, με έγγραφο ή άλλο μόνιμο υπόθεμα ευρισκόμενο στη διάθεσή του και στο οποίο έχει πρόσβαση των πληροφοριών που αναφέρονται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχεία α) έως στ), εκτός εάν οι πληροφορίες αυτές έχουν ήδη δοθεί στον καταναλωτή πριν από τη σύναψη της σύμβασης, με έγγραφο ή άλλο μόνιμο υπόθεμα ευρισκόμενο στη διάθεσή του και στο οποίο έχει πρόσβαση.

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να παρέχονται:

- γραπτή ενημέρωση σχετικά με τους όρους και τον τρόπο άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης, κατά την έννοια του άρθρου 6, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 3 πρώτη περίπτωση,
- η γεωγραφική διεύθυνση του καταστήματος του προμηθευτή όπου ο καταναλωτής μπορεί να απευθύνει τις καταγγελίες του,
- πληροφορίες σχετικές με την εξυπηρέτηση μετά την πώληση και τις υφιστάμενες εμπορικές εγγυήσεις,
- τους όρους καταγγελίας της σύμβασης, όταν πρόκειται για σύμβαση αορίστου χρόνου ή διάρκειας μεγαλύτερης του ενός έτους.

2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται στις υπηρεσίες που εκτελούνται με χρήση μέσου επικοινωνίας εξ αποστάσεως, εφόσον οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται άπαξ και τιμολογούνται από το φορέα του μέσου επικοινωνίας εξ αποστάσεως. Εντούτοις, ο καταναλωτής πρέπει οπωσδήποτε να μπορεί να πληροφορείται τη γεωγραφική διεύθυνση του καταστήματος του προμηθευτή, όπου μπορεί να απευθύνει τις καταγγελίες του.

Άρθρο 6

Δικαίωμα υπαναχώρησης

1. Για κάθε εξ αποστάσεως σύμβαση, ο καταναλωτής διαθέτει προθεσμία τουλάχιστον επτά εργάσιμων ημερών για να υπαναχωρήσει αζημίως και χωρίς να δηλώσει την αιτία. Το μόνο κόστος που ενδέχεται να βαρύνει τον καταναλωτή λόγω του ότι ασκεί το δικαίωμα υπαναχώρησης είναι το άμεσο κόστος επιστροφής των αγαθών.

Κατά την άσκηση του δικαιώματος αυτού, η προθεσμία τρέχει:

- για τα αγαθά, από την ημέρα παραλαβής τους από τον καταναλωτή, όταν έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 5,
- για τις υπηρεσίες, από την ημερομηνία σύναψης της σύμβασης ή από την ημέρα κατά την οποία έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 5, εάν εκπληρούνται μετά τη σύναψη της σύμβασης, υπό τον όρο ότι η προθεσμία δεν υπερβαίνει την τρίμηνη προθεσμία που αναφέρεται στο ακόλουθο εδάφιο.

Στην περίπτωση που ο προμηθευτής δεν έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 5, η προθεσμία αυτή είναι τρίμηνη. Η προθεσμία αυτή τρέχει:

- για τα αγαθά, από την ημέρα παραλαβής τους από τον καταναλωτή,
- για τις υπηρεσίες, από την ημερομηνία σύναψης της σύμβασης.

Εάν δοθούν οι αναφερόμενες στο άρθρο 5 πληροφορίες, εντός αυτής της τριμήνης προθεσμίας, αρχίζει από τη στιγμή αυτή η αναφερόμενη στο πρώτο εδάφιο προθεσμία των επτά εργασίμων ημερών.

2. Όταν το δικαίωμα υπαναχώρησης ασκήθηκε από τον καταναλωτή, σύμφωνα με το παρόν άρθρο, ο προμηθευτής υποχρεούται να επιστρέψει τα καταβληθέντα από τον καταναλωτή ποσά, χωρίς επιβάρυνση. Η μόνη ενδεχόμενη επιβάρυνση του καταναλωτή λόγω ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχώρησης είναι το άμεσο κόστος της επιστροφής των αγαθών. Η επιστροφή αυτή πρέπει να πραγματοποιηθεί το συντομότερο δυνατόν, και εν πάση περιπτώσει, εντός τριάντα ημερών.

3. Εκτός αντιθέτου συμφωνίας των συμβαλλομένων, ο καταναλωτής δεν μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης το οποίο προβλέπει η παράγραφος 1 για τις συμβάσεις:

- παροχής υπηρεσιών, η εκτέλεση των οποίων άρχισε κατόπιν συμφωνίας του καταναλωτή πριν από τη λήξη της προθεσμίας των επτά εργασίμων ημερών που προβλέπεται στην παράγραφο 1,
- προμήθειας αγαθών ή παροχής υπηρεσιών η τιμή των οποίων εξαρτάται από διακυμάνσεις της χρηματισγοράς, τις οποίες δεν είναι δυνατόν να ελέγξει ο προμηθευτής,
- προμήθειας αγαθών που κατασκευάζονται σύμφωνα με τις προδιαγραφές του καταναλωτή ή σαφώς εξατομικευμένων, ή τα οποία, εκ της φύσεώς τους, δεν είναι δυνατόν να επιστραφούν ή μπορούν να αλλοιωθούν ή λήγουν σύντομα,
- προμήθειας οπτικοακουστικών εγγραφών, δίσκων και λογισμικού, που έχουν αποσφραγισθεί από τον καταναλωτή,
- προμήθειας εφημερίδων και παντός τύπου περιοδικών,
- παροχής υπηρεσιών στοιχημάτων και λαχείων.

4. Τα κράτη μέλη προβλέπουν στη νομοθεσία τους ότι:

- εάν το τίμημα ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας καλύπτεται εν όλω ή εν μέρει από πίστωση χορηγούμενη από τον προμηθευτή ή
- εάν το τίμημα αυτό καλύπτεται εν όλω ή εν μέρει από πίστωση χορηγούμενη στον καταναλωτή από τρίτον, δυνάμει συμφωνίας που έχει συναφθεί μεταξύ του τρίτου και του προμηθευτή,

η πιστωτική σύμβαση καταγγέλλεται, αζημίως, όταν ο καταναλωτής ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης από τη σύμβαση σύμφωνα με την παράγραφο 1.

Τα κράτη μέλη καθορίζουν τις διατυπώσεις καταγγελίας της πιστωτικής σύμβασης.

Άρθρο 7

Εκτέλεση

1. Εκτός αντιθέτου συμφωνίας των συμβαλλομένων, ο προμηθευτής οφείλει να εκτελέσει την παραγγελία το αργότερο εντός προθεσμίας τριάντα ημερών από την επαύριον της ημέρας κατά την οποία ο καταναλωτής του διαβίβασε την παραγγελία.

2. Σε περίπτωση κατά την οποία ο προμηθευτής δεν εκτελέσει τη σύμβαση διότι δεν είναι διαθέσιμο το αγαθό ή η υπηρεσία που έχει παραγγελθεί, ο καταναλωτής πρέπει να ενημερώνεται σχετικώς και πρέπει να είναι δυνατόν να του επιστραφούν τα ταχύτερο δυνατόν τα ποσά που, ενδεχομένως, είχε καταβάλει και, εν πάσει περιπτώσει, εντός τριάντα ημερών.

3. Ωστόσο, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι ο προμηθευτής μπορεί να προμηθεύσει στον καταναλωτή αγαθό ή υπηρεσίες ισοδύναμης ποιότητας ή τιμής, εάν η δυνατότητα προβλέπετο πριν από τη σύναψη της σύμβασης ή στη σύμβαση. Ο καταναλωτής ενημερώνεται για τη δυνατότητα αυτή με σαφή και κατανοητό τρόπο. Τα έξοδα επιστροφής των αγαθών τα οποία συνεπάγεται η άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης βαρύνουν, στην περίπτωση αυτή τον προμηθευτή, ο δε καταναλωτής πρέπει να ενημερώνεται σχετικά. Στις περιπτώσεις αυτές, η προμήθεια αγαθού ή η παροχή υπηρεσίας δεν μπορεί να εξομοιωθεί με παροχή μη παραγγελθέντων, κατά την έννοια του άρθρου 9.

Άρθρο 8

Πληρωμή με κάρτα

Τα κράτη μέλη μεριμνούν να υπάρχουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε ο καταναλωτής:

- να μπορεί να ζητήσει την ακύρωση μιας πληρωμής σε περίπτωση που χρησιμοποιηθεί δολίως η κάρτα της πληρωμής, στα πλαίσια συμβάσεων εξ αποστάσεως που καλύπτονται από την παρούσα οδηγία,
- σε περίπτωση δόλιας χρήσης, να επαναπιστωθεί για τα ποσά που έχουν καταβληθεί, ή να του επιστραφούν τα ποσά αυτά.

Άρθρο 9

Παροχή μη παραγγελθέντων

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου:

- να απαγορευθεί η προμήθεια αγαθών ή η παροχή υπηρεσιών σε καταναλωτή, χωρίς προηγούμενη παραγγελία του, εφόσον η παροχή αυτή συνεπάγεται αίτημα πληρωμής,
- να απαλλάσσεται ο καταναλωτής από κάθε είδους αντιπαροχή, στην περίπτωση παροχής μη παραγγελθέντων, ή έλλειψη απάντησης δεν ισοδυναμεί με συναίνεση.

Άρθρο 10

Περιορισμοί χρήσεως ορισμένων μέσων επικοινωνίας εξ αποστάσεως

1. Απαιτείται η προηγούμενη συγκατάθεση του καταναλωτή για τη χρήση από έναν προμηθευτή των ακόλουθων μέσων:

- αυτοματοποιημένου συστήματος κλήσεως χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση (συσκευής αυτόματης κλήσεως),
- μηχανήματος τηλεομοιοτυπίας (φαξ).

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα μέσα εξ αποστάσεως επικοινωνίας, εκτός από εκείνα που αναφέρει η παράγραφος 1, εφόσον καθιστούν δυνατή μια ατομική επικοινωνία, να επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν μόνον εάν ο καταναλωτής δεν έχει εκδηλώσει την αντίθεσή του.

Άρθρο 11

Δικαστική ή διοικητική προσφυγή

1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν την ύπαρξη κατάλληλων και αποτελεσματικών μέσων για την τήρηση των διατάξεων της παρούσας οδηγίας προς το συμφέρον των καταναλωτών.

2. Τα κέσα που αναφέρει η παράγραφος 1 περιλαμβάνουν διατάξεις, οι οποίες επιτρέπουν σε ένα ή περισσότερους από τους ακόλουθους οργανισμούς, όπως καθορίζεται από την εθνική νομοθεσία, να προσφεύγουν σύμφωνα με την εθνική τους νομοθεσία, στα δικαστήρια ή στους αρμόδιους διοικητικούς οργανισμούς ώστε να επιτυγχάνουν την εφαρμογή των εθνικών διατάξεων για την υλοποίηση της παρούσας οδηγίας:

- α) δημόσιοι οργανισμοί ή οι εκπρόσωποί τους
- β) οργανώσεις καταναλωτών που έχουν έννομο συμφέρον να προστατεύουν τους καταναλωτές
- γ) επαγγελματικές οργανώσεις που έχουν έννομο συμφέρον να ενεργήσουν.

3. α) Τα κράτη μέλη δύνανται να καθορίζουν ότι η προσαγωγή της απόδειξης σχετικά με την προηγούμενη ενημέρωση, τη γραπτή επιβεβαίωση ή την τήρηση των προθεσμιών και τη συγκατάθεση του καταναλωτή είναι δυνατόν να βαρύνει τον προμηθευτή.

β) τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα απαιτούμενα μέτρα ώστε οι προμηθευτές, καθώς και οι φορείς μέσων επικοινωνίας εφόσον είναι σε θέση να το πράξουν, να θέσουν τέρμα στις πρακτικές που δεν συμφωνούν με τα μέτρα τα θεσπιζόμενα κατ' εφαρμογήν της παρούσας οδηγίας.

4. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι ο εκούσιος έλεγχος της τήρησης των διατάξεων της παρούσας οδηγίας, που ανατίθεται σε αυτόνομους οργανισμούς, και η προσφυγή σε τέτοιους οργανισμούς για την επίλυση διαφορών προστίθενται στα μέσα που τα κράτη μέλη οφεί-

λουν να προβλέψουν για να εξασφαλίσουν την τήρηση των διατάξεων της παρούσας οδηγίας.

Άρθρο 12

Αναγκαστικός χαρακτήρας των διατάξεων

1. Ο καταναλωτής δεν μπορεί να παραιτηθεί από τα δικαιώματα που του παρέχονται δυνάμει της μεταφοράς της παρούσας οδηγίας στο εθνικό δίκαιο.

2. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα ώστε ο καταναλωτής να μην στερείται της προστασίας που παρέχεται από την παρούσα οδηγία, λόγω της επιλογής του δικαίου τρίτης χώρας ως εφαρμοστέου δικαίου της σύμβασης, όταν η σύμβαση παρουσιάζει στενό σύνδεσμο με το έδαφος ενός ή περισσότερων κρατών μελών.

Άρθρο 13

Κοινοτικοί κανόνες

1. Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας εφαρμόζονται εφόσον δεν υπάρχουν, στα πλαίσια των κοινοτικών ρυθμίσεων, ειδικές διατάξεις που να διέπουν σφαιρικά ορισμένους τύπους συμβάσεων εξ αποστάσεως.

2. Οσάκις ένα ειδικό κοινοτικό νομοθέτημα περιέχει διατάξεις που διέπουν ορισμένες μόνον πλευρές της προμήθειας προϊόντων και της παροχής υπηρεσιών, θα ισχύουν για αυτές τις συγκεκριμένες πλευρές της εξ αποστάσεως συμβάσεως οι εν λόγω διατάξεις και όχι οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας.

Άρθρο 14

Ρήτρα στοιχειώδους προστασίας

Τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίσουν ή διατηρήσουν, στον τομέα ο οποίος διέπεται από την παρούσα οδηγία, πλέον αυστηρές διατάξεις συνάδουσες προς τη συνθήκη, προκειμένου να διασφαλίσουν ένα υψηλότερο επίπεδο προστασίας του καταναλωτή. Οι διατάξεις αυτές περιλαμβάνουν, ενδεχομένως, την απαγόρευση, για λόγους γενικού συμφέροντος, της εμπορίας στο έδαφός τους, μέσω συμβάσεων εξ αποστάσεως, ορισμένων αγαθών ή υπηρεσιών, ιδίως φαρμάκων, ηθρομένης δεόντως της συνθήκης.

Άρθρο 15

Εφαρμογή

1. Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που είναι αναγκαίες προκειμένου να συμμορφωθούν προς την παρούσα οδηγία το αργότερο τρία έτη μετά την έναρξη της ισχύος της. Ενημερώνουν αμέσως σχετικά την Επιτροπή.

2. Οι διατάξεις αυτές, όταν θεσπίζονται από τα κράτη μέλη, αναφέρονται στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από παρόμοια αναφορά κατά την επίσημη δημοσίευσή τους. Οι λεπτομέρειες της αναφοράς αυτής καθορίζονται από τα κράτη μέλη.

3. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των διατάξεων του εσωτερικού δικαίου που θεσπίζουν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία.

4. Το αργότερο τέσσερα έτη μετά την έναρξη ισχύος της παρούσας οδηγίας, η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, συνοδευόμενη, ενδεχομένως, από πρόταση αναθεώρησής της.

Άρθρο 16

Ενημέρωση του καταναλωτή

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε ο καταναλωτής να ενημερώνεται για το εθνικό δίκαιο μεταφοράς της παρούσας οδηγίας και ενθαρρύνουν, ανάλογα με την περίπτωση, τις επαγγελματικές οργανώσεις να ενημερώνουν τους καταναλωτές για τους κώδικες δεοντολογίας τους.

Άρθρο 17

Συστήματα καταγγελιών

Η Επιτροπή μελετά τη σκοπιμότητα να εισαχθούν αποτελεσματικά μέσα για την αντιμετώπιση των καταγγελιών των

καταναλωτών όσον αφορά τις εξ αποστάσεως πωλήσεις. Εντός δύο ετών από την έναρξη ισχύος της παρούσας οδηγίας, η Επιτροπή υποβάλλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με τα πορίσματα των μελετών, συνοδευόμενη, ενδεχομένως, από προτάσεις.

Άρθρο 18

Η παρούσα οδηγία αρχίζει να ισχύει την ημέρα της δημοσίευσής της στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.

Άρθρο 19

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες, 20 Μαΐου 1997.

Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Ο Πρόεδρος

J.M. GIL-ROBLES

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

J. VAN AARTSEN

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I

Μέσα επικοινωνίας που αναφέρει το άρθρο 2, σημείο 4

- Έντυπα χωρίς παραλήπτη
 - Έντυπα με παραλήπτη
 - Τυποποιημένες επιστολές
 - Διαφημιστικά έντυπα με στέλεχος παραγγελίας
 - Κατάλογοι
 - Τηλέφωνο με ανθρώπινη παρέμβαση
 - Τηλέφωνο χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση (αυτόματη κλήση, οπτικοακουστική τηλεφωνία)
 - Ραδιόφωνο
 - Τηλέφωνο εικόνας (τηλέφωνο με εικόνα)
 - Βιντεοτέξτ (μικροϋπολογιστής, τηλεοπτική οθόνη) με πληκτρολόγιο ή οθόνη αμφίδρομης επικοινωνίας
 - Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο
 - Τηλεομοιοτυπία (φαξ)
 - Τηλεόραση (τηλεαγορά).
-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που προβλέπει η παράγραφος 1 του άρθρου 3

- Επενδυτικές υπηρεσίες
- Συναλλαγές ασφάλισης και αντασφάλισης
- Τραπεζικές υπηρεσίες
- Συναλλαγές που έχουν σχέση με συνταξιοδοτικά ταμεία
- Υπηρεσίες που αφορούν συναλλαγές επί προθεσμία ή προαιρέσει.

Αυτές οι υπηρεσίες περιλαμβάνουν ιδίως:

- τις επενδυτικές υπηρεσίες που αναφέρονται στο παράρτημα της οδηγίας 93/22/ΕΟΚ ⁽¹⁾: τις υπηρεσίες οργανισμών συλλογικών επενδύσεων,
- τις υπηρεσίες που εξαρτώνται από δραστηριότητες υπέρ των οποίων ισχύει αμοιβαία αναγνώριση και οι οποίες αναφέρονται στο παράρτημα της οδηγίας 89/646/ΕΟΚ ⁽²⁾,
- τις συναλλαγές που εξαρτώνται από δραστηριότητες ασφάλισης και αντασφάλισης, και οι οποίες αναφέρονται:
 - στο άρθρο 1 της οδηγίας 73/239/ΕΟΚ ⁽³⁾,
 - στο παράρτημα της οδηγίας 79/267/ΕΟΚ ⁽⁴⁾,
 - στην οδηγία 64/225/ΕΟΚ ⁽⁵⁾,
 - στις οδηγίες 92/49/ΕΟΚ ⁽⁶⁾ και 92/96/ΕΟΚ ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ ΕΕ αριθ. L 141 της 11. 6. 1993, σ. 27.

⁽²⁾ ΕΕ αριθ. L 386 της 30. 12. 1989, σ. 1· οδηγία όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 92/30/ΕΟΚ (ΕΕ αριθ. L 110 της 28. 4. 1992, σ. 52).

⁽³⁾ ΕΕ αριθ. L 228 της 16. 8. 1973, σ. 3· οδηγία όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία 92/49/ΕΟΚ (ΕΕ αριθ. L 228 της 11. 8. 1992, σ. 1).

⁽⁴⁾ ΕΕ αριθ. L 63 της 13. 3. 1979, σ. 1· οδηγία όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία 90/619/ΕΟΚ (ΕΕ αριθ. L 330 της 29. 11. 1990, σ. 50).

⁽⁵⁾ ΕΕ αριθ. 56 της 4. 4. 1964, σ. 878/64· οδηγία όπως τροποποιήθηκε από την πράξη προσχώρησης του 1973.

⁽⁶⁾ ΕΕ αριθ. L 228 της 11. 8. 1992, σ. 1.

⁽⁷⁾ ΕΕ αριθ. L 360 της 9. 12. 1992, σ. 1.